

एस.डी. पब्लिक स्कूल, पीतमपुरा
वार्षिक योजनाकार- 2024 - 2025

कक्षा - 9

विषय- संस्कृत

दिनांक एवं दिन	शीर्षक / पाठ का नाम	कक्षा कार्य/गृह कार्य	समकेलित गतिविधि	शिक्षण कला
अप्रैल(1 से 15). 11दिन	संस्कृतस्य सामान्य परिचयः, वर्णमाला, शब्दाः, लिंगानि वचनानि, प्रत्ययः, विभक्तिः, शब्दरूपाणि, उपपदविभक्तिः, इति एतेषां सामान्य-परिचयः।	प्रत्येकस्य पक्ष-पक्ष उदाहरणानि लेखयानि।	अन्यभाषाभिः सह समानता असमानता च ।	वार्तालापेन तथा दृश्य - श्रवणमाध्यमेन
	धातुः, लकारः, वचनम्, पुरुषाः, धातुरूपाणि, उपसर्गः, कारकम् इति एतेषां सामान्यपरिचयः।	प्रत्येकस्य भेदः लेखनीयः।	हिन्दीसंस्कृतयोः भेदः	व्यवहारिकोदाहरणैः
अप्रैल(16 से 30) ॥ दिन	संख्या, संज्ञा, सर्वनाम, विशिष्टम्, विशेषम्, अव्ययम्, सन्धिः, समासः, कर्ता, कर्म, क्रिया, वाक्यनिर्माण- नियमः च इति एतेषां सामान्य- परिचयः।	पंचवाक्येषु पुत्र-सं-अदयः पृथक्करणं कुल्या पृष्टीयः। पार्थस्थ-वस्तुनां- आदीनां सूचनां वदेयुः लिखेयुः च ।	एतान् पार्थं ज्वालामुखीम्।	व्याख्यानेन, दृश्यच व्यमाध्यामेन च''
	वाकानिर्माणम्, वाक्यप्रयोगः, संस्कृते आत्मपरिचयः च।	स्वस्मिन् विषये दश वाक्यानि लेखयानि ।	एकताम् आत्मपरिचयस्य विपक्षं प्रस्तावम्।	प्रयोगविधिना
मई (1 - 15) 12दिन	1. भारतीवसन्तगीतिः. (प्रकृतेः सौन्दर्यम्, सरस्वत्यः वीणा, गीतिगानम्, भावाभिबोधनम् पर्यायपदानि, वाक्य रचना, श्लोकोपदानि, प्रश्नोत्तरानि च)	गीतिगानस्याभ्यासः, पद्यार्थलेखनम्, प्रश्नोत्तराणि वीणाः विशेषता च। योग्यताविस्तारस्य व्याकरणिकार्यम्	सर्वेषां कृते प्रकृतेः सौन्दर्यम् आनन्दं प्रदादाति, अत एव अस्माभिः प्रकृतिः संरक्षय।	दण्डन्वय- खण्डान्वयेन दृष्टान्तैः, दृश्यश्रवणमाध्यमेन च।
मई (16- 25) 6दिन	स्वर्णकाकः (लोभस्य दुष्परिणामः तथा च त्यागस्य सुपरिणामः, सन्धिः, श्लोकोपादानि, विभक्तिप्रयोगः)	योग्यताविस्तारस्य व्याकरणिकार्यम्	अर्माभिः सुपरिणामय त्यागः करणीयः, न तु	कथाविधिना, दृश्यश्रवणेन च।

जुलाई (1- 15) 12दिन	3. गोदोहनम् (नाटकस्वरूपम्, दैनन्दिनकार्यं, घटनाक्रमानुसारं लेखनम्, सन्धिः प्रश्नोत्तराणि च)	सन्धिकार्यम्	अस्माभिः सफलतायै दैनन्दिनकार्यं तद्दिने एव करणीयम् ।	अभिनयेन, अनुवादेन, व्याख्या च ।
	चित्रवर्णनम्, संस्कृत-अनुवादः,	विभिन्नचित्राणां संस्कृतेन वर्णनम्, अनुवादस्य अभ्यासः च ।	कक्षाकक्षे स्थितानां पदानां संस्कृतानुवादः	दृश्यविविना, समूहकार्येण, समूहचर्चया च
जुलाई (16 -31) 13दिन	कल्पतरुः (जीवनमूल्यानि, परोपकारः, पर्यावपदानि, विशेष्याणि, विभक्तिप्रयोग)	अपेक्षितानि अन्यजीवनमूल्यानि । सम्भाषणम् ।	अस्माभिः जीवनमूल्यानि संरक्षितानि परिपालनीयानि च ।	सहयोग, संचार, श्रव्य-दृश्य माध्यम
	अपठित- अवबोधनम् पत्रलेखनम्	अपठित-अवबोधनस्य अभ्यासः, पत्रलेखनस्य अभ्यासः ।	संस्कृतेन पत्रलेखनम् अतीव सरलम् अस्ति। अतः लेखनीयम् ।	दृश्यीकरणं, समूहकार्यं
आगस्त(1- 15) 11दिन	सूक्तिमौक्तिकम् वृत्तमहत्त्वम्, व्यवहारमहत्त्वम्, प्रियवाका महत्त्वम्, परोपकारमहत्त्वम्, गुणमहत्त्वम्, मित्रतामहत्त्वम्, विशेष्यानि, विशेषणानि, श्लोकानाम् आशयः. सकारः च)	पद्यपठनाभ्यासः, पद्यानां अन्वयलेखनम्, भाषिकविस्तारथ ।	प्रतिकूलव्यवहारेण असन्तोषो भवति । अनुकूलव्यवहारेण सन्तोषो भवति। अतः अनुकूलव्यवहारः आचरणीयः ।	दण्डान्वय- खण्डान्वयेन, प्रसङ्गेन, दृश्यश्रव्येण
	प्रान्तो बालः (भ्रमितबालस्य अध्ययने रुचिः, समयमहत्त्वम्, श्लोकानां भावार्थः, विभक्तिप्रयोगः, विशेष्यविशेषणं च)	परिश्रमस्य महत्त्वम्, समयस्य महत्त्वे च स्वविचारैः लिखत ।	सर्वेषां कार्याणां कृते अस्माकं जीवने शिक्षायाः समयस्य च अतिमहत्त्वम् अस्ति। अतः शिक्षा अध्येतव्या ।	सहकार्यधिगमेन, वार्तालापेन, दृश्यत्रव्यमाध्यमेन
आगस्त(16-31) 12दिन	प्रत्यभिज्ञानम् महाकविभासप्रणीतं पञ्चरात्रम्, अभिमन्युना पाण्डवानाम् अभिज्ञानम्, सर्वनामपदानि, उपसर्गाः, भाषिकविस्तारे वाच्यपरिवर्तने च)	वाच्यपरिवर्तनस्य अभ्यासः, पाण्डवानाम् अभिज्ञानविषये दशवाक्यानि लेखनीयानि ।	पाण्डवानां कया सर्वैः सह सद्यवहारं कर्तुं प्रेरयति।	दृश्यश्रव्येण, अभिनयेन च ।
सितम्बर(1-15) 11दिन	पुनरावृत्तिः कार्यं			

सितम्बर(16-30) 12दिन	मध्यविधि: परीक्षा			
अक्टूबर(1- 15) 8 दिन	लौहतुला (पञ्चतचम्, प्रतिकूलाचरणस्य परिणामः, सद्भवहारः, विदेशे ब्यापारः, पूर्वपुरुषोपार्जिता तुला, सन्धिविच्छेदः, समासः, भाषिकविस्तारे तसिलप्रत्ययः, द्वितीया उपपदविभक्तिः ब	सद्भवहारदुर्व्यवहारयोः परिणामः, उपपदविभक्तेः वाको प्रयोगः च।	सदाचारः सदा पथ्यः ।	कथाविधिना दृश्यश्रव्य वार्तालापेन च ।
	सन्धयः	सन्धिकार्यम्	परपर-सबृधिः	आगमननिगमनाभ्या
अक्टूबर(16-31) 12 दिन	सिकतासेतुः (नाटकस्वरूपम्, तपोदत्तदेवराजयोः संवादः, विद्यामवाप्तुं अमितमार्गचयनस्य ज्ञानम्, समासः, विलोमपदानि)	विद्या अस्माकं जीवने कथम् उपकरोति इति विषये एकम् अनुच्छेदं लेखनम्।	विद्या अस्माकं विकास करोति। अतः अभ्यसनीया	जननयेन, सहकार्यधिगमेन, व्याख्या, इत्यत्रयेण च।
	कारकप्रयोगः, उपपदविभक्तिप्रयोगश्च	कारकाणां वाक्येषु प्रयोगः, उपपदविभक्तिकार्यम्	क्रियाजनकत्वं कारकत्वं	आगमननिगमना न्यां, प्रयोगेण च।
	जटायोः शौर्यम् (महर्षिः वाल्मीकिः, रामायणम्, काण्ड, जटायु-रावणयोः युद्धम्, पञ्चवटीकाननम्, सीताक्रन्दनम्, नीचां मति निवर्तय, णिनिप्रत्ययः, विशेषणानि, विलोमपदानि, समासः, योग्यताविस्तारे स्त्रीप्रत्ययः च)	पद्यपठनस्य अभ्यासः, जटायु-रावणयोः युद्धम् इति विषयोपरि आशुभाषणम्। णिनिप्रत्ययकार्यम्	दुराचारात् नीचमतिः निवर्तनीया।	सहयोगात्मक अधिगमेन, दण्डान्वय- खण्डान्वयविधिना ।
नवम्बर(1- 15) 10दिन	अनुप्रयुक्त-व्याकरणस्य अभ्यासः वाक्येषु प्रयोगश्च	अभ्यासकार्यम्	संस्कृतव्याकरणस्य नियमानाम् अनुसार वाक्यप्रयोगः ।	आगमनेन, निगमनेन, सहयोगेन, प्रयोगेण, प्रदत्तकार्येण च।

	पर्यावरणम् (पर्यावरणम्, नदीजलप्रदूषणम्, वायुप्रदूषणम्, वृक्षकर्तनप्रभावः, समासः, प्रत्ययाः, वाक्यपरिवर्तनम्, उपसर्गाः च)	पर्यावरणसंरक्षणोपायानां विषये समूहचर्चा, वाक्यपरिवर्तनकार्यं च।	पर्यावरणन जीवनरक्षा, अतः पर्यावरणं संरक्षणीयम् ।	दृश्यश्रव्येण, सहयोगाधिगमेन, प्रयोगेण समूहचर्चया च ।
नवम्बर(16- 30) 13दिन	समयावबोधनम्, अनुवादः च	अङ्गात्मकसमय संस्कृतशब्देषु परिवर्तनम्, हिन्दी- वाक्यानां संस्कृते अनुवादः ।	आङ्गल-हिन्दी-संस्कृत- भाषासु समयज्ञाने भेदः समानता च ।	प्रत्यक्षविधिना, प्रयोगेण, सहकार्याधिगमेन, दृश्यश्रव्येण च।
दिसम्बर (1-15) 11दिन	वाङ्मनः प्राणस्वरूपम् (छान्दोग्योपनिषद्, मन-प्राण- वाग्विषयाः, आरणि-चेतकेतोः संवादः, परिप्रत्रः ज्ञानसाधनम् विलोमपदानि, तुमुनप्रत्ययः, सन्धिः, भाषिकविस्तारे मयट् प्रत्ययः ब)	अरमार्क व्यवहारे मनः वाक् च कर्ष कार्य कुरुतः इत्यस्मिन् विषये स्वविचारं प्रकटनम् । मयट् प्रत्ययप्रयोगः च।	व्यक्तित्वविकासाय मन प्राण-वाग्विषयाः संशोधनीयाः सवर्धनीयाः	सहकार्यविग अभिनवेन, वार्त च।
दिसम्बर(16-31) 13 दिन	संस्कृतसम्भाषणम्, वाक्ाप्रयोगश (मित्रैः सह, अध्यापकैः सह च)	संस्कृतेन वार्ता, भाषणम्, अनुच्छेदलेखनम्, चित्रवर्णने च ।	काप भाषा भाषणात् आगच्छति। अतः संस्कृतभाषणेन एव एषा भाषा व्यवहारे आगमिष्यति ।	प्रत्यक्षण, प्रयागष, सम्भाषणेन, सहयोगेण, समूहेन, अभिनयेन च।
जनवरी(16- 31) 13 दिन	पुनरावृत्तिः			
फरवरी(1- 15) 12दिन	पुनरावृत्तिः			
फरवरी(16-28) 10 दिन	वार्षिकपरीक्षा			

